

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa O. Spółki Akcyjnej

w W.

przeciwko L. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowo-akcyjnej w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 lutego 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 23 maja 2019 r., sygn. akt VII AGa (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację pozwanej L. Sp. z o. o. sp. Komandytowo - akcyjnej w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 16 maja 2017 r. uwzględniającego roszczenie powódki O. Akcyjnej w W. o zapłatę kwoty 1.344.810 zł z ustawowymi odsetkami stanowiącej różnicę pomiędzy kwotą wypłaconą pozwanej a należną - tytułem wynagrodzenia na podstawie umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, którą Sąd drugiej instancji zakwalifikował jako umowę pośrednictwa ubezpieczeniowego (agencyjną).

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez pozwaną. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne wymagające odpowiedzi na pytanie: „czy przepis art. 761⁴ k.c., zgodnie z którym agent nie może żądać prowizji, gdy oczywiste jest, że umowa z klientem nie zostanie wykonana na skutek okoliczności, za które dający zlecenie nie ponosi odpowiedzialności, jeżeli zaś prowizja została już agentowi wypłacona, podlega ona zwrotowi, nakłada ciężar dowodu na agenta w zakresie odpowiedzialności dającego zlecenie za wskazany w nim skutek w postaci nie wykonania umowy z klientem w sytuacji żądania zwrotu prowizji przez dającego zlecenie?”. W ocenie skarżącej skarga kasacyjna jest również oczywiście uzasadniona, Sąd Apelacyjny w sposób niewłaściwy ocenił bowiem roszczenie powódki uznając, że powinno być ono zbadane w oparciu o treść przepisów dotyczących umowy agencyjnej nie biorąc pod uwagę, całokształtu stosunku prawnego łączącego strony (art. 65 § 2 k.c.) i wadliwie oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy (art. 233 § 1 k.p.c.). Nie uwzględnił również, że powódka nie udowodniła, by za poniesioną przez nią szkodę związaną z odstąpieniem przez klientów od umów odpowiadała pozwana i by były podstawy do wypowiedzenia łączącej strony umowy.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej

doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia tych wymagań. Skarżąca nie przedstawiła wywodu prawnego, który wskazywałby na występujące w doktrynie i orzecznictwie rozbieżności interpretacyjne. Powołała się na niejednolite ujęcie przez doktrynę tego problemu, jednak nie przytoczyła przykładów potwierdzających rozbieżności. Ponadto zagadnienie prawne oparła na kwestionowaniu wiążącej Sąd Najwyższy podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia, zgodnie z którą, powódka wykazała, że prowizja wypłacona pozwanej powinna podlegać zwrotowi w świetle jednoznacznych zapisów umowy stron, które nie pozostają w sprzeczności z art. 761⁴ k.c. Przyczyną przyjęcia, że w sprawie zaistniała sytuacja, że „oczywiste jest, że umowa z klientami nie zostanie wykonana na skutek okoliczności za które dający zlecenie nie ponosi odpowiedzialności,” co spowodowało utratę wynagrodzenia prowizyjnego pozwanej, było stwierdzenie, że ubezpieczeni w pierwszym miesiącu polisowym skorzystali z uprawnienia do odstąpienia od umowy lub zrezygnowali z kontynuacji ubezpieczenia nie opłacając dalszych składek.

Niezależnie od powyższego problematyka ciężaru dowodu w procesie cywilnym była przedmiotem wielokrotnych wyjaśnień Sądu Najwyższego. W myśl ogólnych zasad, które znajdują zastosowanie również w sporze dotyczącym wynagrodzenia prowizyjnego agenta, na powodzie

spoczywa obowiązek udowodnienia faktów uzasadniających jego roszczenie, a na stronie pozwanej obowiązek udowodnienia okoliczności uzasadniających jej wnioski o oddalenie powództwa (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1969 r., II PR 313/69, OSNCP 1979, nr 9, poz. 147 i z dnia 20 kwietnia 1982 r., I CR 79/82, niepubl.). Natomiast o tym co strona powinna udowodnić w konkretnym procesie decyduje przede wszystkim przedmiot sporu, prawo materialne regulujące określone stosunki prawne oraz prawo procesowe normujące zasady postępowania dowodowego (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2009 r., IV CSK 71/09, OSP 2014, nr 3, poz. 32). Uwzględniając treść art. 6 k.c. wierzyciela dochodzącego od dłużnika spełnienia świadczenia obciąża ciężar wykazania przysługującej mu wierzytelności tj. wykazania wszystkich faktów, z którymi właściwe przepisy prawa materialnego wiążą powstanie wierzytelności, o określonej treści i rozmiarze. Fakty prawnonieweczące musi natomiast udowodnić strona, która wywodzi z nich swoje twierdzenie, o nieistnieniu praw czy obowiązków (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2005 r., III CK 11/05, niepubl., z dnia 17 czerwca 2009 r., IV CSK 71/2009, niepubl., z dnia 20 sierpnia 2009 r., II CSK 166/2009, OSNC-ZD 2010, nr B, poz. 55, i z dnia 18 lutego 2010 r., II CSK 449/2009, niepubl.).

Przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym - a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.).

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została przesłanka oczywistej zasadności skargi. Wszystkie kwestie, na których pozwana opiera twierdzenie o oczywistej zasadności skargi, były przedmiotem szczegółowych ustaleń i rozważań Sądu drugiej instancji. Nie można stwierdzić, by sformułowane przez ten Sąd wnioski były w oczywisty sposób nieprawidłowe, zgodnie z opisanym wyżej rozumieniem przesłanki oczywistej zasadności skargi.

O oczywistej zasadności skargi nie może przekonywać błędna ocena przez Sąd *meriti* materiału dowodowego są to bowiem kwestie usuwające się spod kontroli Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Zasady tej nie respektuje skarżąca zarówno we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, jak i w jej podstawach podnosząc zarzuty odnoszące się

do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i na tej bazie konstruując następnie zarzuty materialnoprawne skargi. W świetle tych ustaleń powstanie roszczenia o zwrot wynagrodzenia prowizyjnego nie wiązał się z przypisaniem pozwanej naruszenia obowiązków umownych, a był prostą konsekwencją realizacji zapisów umowy dotyczących utraty prawa do wynagrodzenia prowizyjnego, które były zgodne z art. 761⁴ k.c. Nie pozostaje w związku z przedmiotem sporu dotyczącym wyłącznie zwrotu prowizji, problematyka skuteczności rozwiązania umowy łączącej strony, oceny podjętych przez powódkę działań, które w przekonaniu skarżącej naraziły ją na szkodę i związanych z tym rozliczeń stron. Ich rozważanie w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jej bezprzedmiotowe.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 3, art. 99 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).

